

LA PRETENSIO DE TARRAGONA DE CONVERTIR-SE EN SEU PONTIFICIA (1409-1413)

per Francesc CORTIELLA I ODENA
Departament d'Història Medieval i Paleografia

L'any 1378 s'havia produït l'inici del Cisma d'Occident. Les condicions no massa convincents amb les quals va ésser elegit Urbà VI i les seves primeres actuacions —arbitràries, autoritàries i sobretot imprudents— donaren lloc a la celebració d'un nou còncave que tingué lloc a Fondi i en el qual fou elegit un segon papa amb el nom de Climent VII. Amb aquesta segona designació esclatà la divisió de la cristiandat en dos grans blocs: l'un es posà sota l'obediència d'Urbà i l'altre sota la de Climent VII, papa que fixarà la seva cort a Avinyó, ciutat que durant molts anys (1309-1377) ja havia estat la seu pontificia.

La formació d'aquests dos blocs no va ésser tasca fàcil pel fet que molts reis no prengueren, de bell antuvi, cap determinació oficial ja que una decisió política d'aquest tipus era difícil i complicada. Aquest és el cas dels països que integraven la Corona d'Aragó; el nostre monarca, Pere el Cerimoniós, no volgué trencar amb cap dels dos papes i va finalitzar el seu regnat sense declarar-se addicte ni a Roma ni a Avinyó.

Serà el seu fill Joan I el qui posarà tots els seus regnes sota l'obediència de Climent VII; en aquesta decisió, presa poc temps després d'entrar a regnar, hi tingué una intervenció decisiva la seva segona muller, la reina Violant de Bar, neboda de Carles V de França, partidari del papa avinyonès.

A la mort de Climent VII, fou elegit papa l'aragonès Pere de Luna amb el nom de Benet XIII. Aquesta elecció serà d'unes conseqüències molt dissortades per a Catalunya ja que suposarà en bona part la destrucció de la seva dinastia nacional.

Els primers anys del segle xv foren molt difícils per a Benet XIII perquè veia com quasi tots els regnes cristians sortien de la seva obediència; només va poder comptar amb el recolzament de les terres que formaven

part de la Corona d'Aragó. Per això, l'any 1409, quan va donar per conclòs el Concili de Perpinyà, decidí d'encaminar-se a Barcelona amb la finalitat de posar-se sota la protecció del seu amic el rei Martí I. Arribà a la ciutat comtal el dia 7 d'agost i hi féu la seva entrada solemne el 27 de setembre.

El Consell de Tarragona, pel fet d'ésser la nostra ciutat la capital eclesiàstica del Principat, estava segur que el papa establiria aquí la nova seu pontifícia. El Consell tenia raons més que suficients per a aquesta suposició i sempre va estar convençut que el fet de residir a Barcelona havia estat una cosa accidental i que Benet XIII acabaria instal·lant-se definitivament a Tarragona.

La primera notícia que tenim sobre el particular data del 10 d'agost del 1409, és a dir tres dies després de l'arribada de Benet XIII a Barcelona. Guillem Carbonell, sagristà de Barcelona i clergue de la cambra apostòlica va escriure als cònsols de Tarragona que urgentment trametessin dos ambaixadors al papa per tal de tractar i firmar uns capítols sobre la vinguda i estada que Benet XIII volia fer a la nostra ciutat. Aquests capítols, que no estan transcrits a les actes municipals, foren redactats pel papa, i el Consell s'encarregà d'examinar-los i de retocar-los; no sabem si les modificacions introduïdes foren moltes i importants. Com a tals embaixadors foren nomenats dos ciutadans de mà major: Pere Romeu i Bartomeu Sabater i se'ls donà poder de signar els dits capítols, però se'ls prohibí, expressament, poder-los modificar¹.

A la mateixa sessió el Consell tarragoní decidí de nomenar una comissió de dotze persones amb la finalitat d'encarregar-se de la preparació d'aquesta vinguda que el Consell creia certa i immediata. Aquestes comissions de dotze persones, conegudes normalment amb el nom de «Parlament de la Dotzena» eren molt freqüents i es nomenaven sempre que s'havien d'estudiar, amb una certa profunditat, assumptes concrets que podien ésser d'un gran interès per al bon desenvolupament de la vida municipal. Aquestes comissions eren constituïdes, en primer lloc, per tres membres nats, els tres cònsols, els quals d'una manera automàtica hi deixaven de pertànyer quan cessaven en les seves funcions pel motiu de concloure's l'any del seu govern, i eren reemplaçats pels tres cònsols novellament elegits. Els altres nou membres eren nomenats pel Consell després de realitzar les eleccions corresponents i la seva missió no caducava fins que no se solucionés d'una manera definitiva l'afer que havia ocasionat la seva constitució. Aquests nou membres no havien d'ésser forçosament consellers en actiu de la ciutat, encara que hi havia la tendència que els elegits ho fossin; la cosa que era obligatòria és que hi hagués tres persones de cada mà o estament. Els tres cònsols eren, en aquesta ocasió, Pere Romeu, Pere Martí i Guerau Cijar i foren elegits per mà major en Bernat Martí, en Joan Salmonià i en Bartomeu Sabater, per mà mitjana en Nicolauet Rocafort, en Pere Benestull i en Jaume Ferrer i per mà menor en Joan Cortals, en Pere

1. Document núm. 1 de l'apèndix documental.

Gilabert i en Françoy Cerdà. Se'ls van concedir amplis poders d'actuació i fins i tot se'ls va autoritzar a augmentar el nombre de comissionats si consideraven que les feines que calia fer eren massa complexes².

No sabem si l'ambaixada es va realitzar d'una manera immediata, però sí que ens consta que es va portar a terme dins d'aquell mateix any, ja que tenim coneixement que el dia 28 de gener del 1410 els dos ambaixadors esmentats demanaren al Consell que els fos satisfeta la seva missatgeria a Barcelona. El 27 de febrer es registraren en els comptes de la claveria dos assentaments de dotze florins cada un pels dotze dies que durà l'ambaixada³.

Cal suposar que l'ambaixada no va ésser tan fàcil com de bell antuvi es podria preveure. El fet que durés dotze dies ens fa presumir que serien moltes les qüestions que s'hagueren d'analitzar d'una manera minuciosa; en realitat la ciutat havia d'oferir al papa unes bones seguretats i garanties de tot tipus, tant espirituals com materials. Som de l'opinió que la nostra ciutat, en aquell temps, no estava en unes condicions òptimes per oferir un bon acolliment a la cort pontifícia, per la manca d'unes infraestructures mínimes tant d'habitabilitat com de defensa. Altrament la situació financera de la ciutat era immersa en unes condicions deplorables, cosa que li impedia poder oferir unes perspectives massa optimistes a Benet XIII. En resum podem afirmar que l'alternativa de Tarragona davant d'Avinyó no tenia gaires punts positius i que el seu panorama no era massa seductor.

Segurament que amb la finalitat de preparar la possible vinguda de Benet XIII a Tarragona, tingueren lloc a la ciutat unes predicacions extraordinàries a càrrec de Vincent Ferrer.

Vicent Ferrer era un gran amic del papa; havia residit a la cort pontifícia d'Avinyó des de l'any 1394, data de l'elecció de Benet XIII, fins al 1398. Després es lliurà a la tasca de missioner i recorregué moltes comarques de França, Itàlia, Suïssa, Castella i la Corona d'Aragó. En tots els seus pelegrinatges anava acompanyat d'un bon nombre de penitents; quan el predicador arribava a una ciutat, aquesta «companyia» era allotjada per gents piadoses. Ens fa l'efecte que la missió de Vicent Ferrer en aquests temps difícils per a Benet XIII era la de preparar el camí del papa i així veiem que a la darrereria del mes de juliol de 1409, pocs dies abans de l'arribada de Benet XIII a Barcelona, predicà a la ciutat comtal amb un èxit aclaparador. El propi rei Martí l'Humà escriví al capità Pere Torrelles donant-li relació de les predicacions de Vicent Ferrer, i diu que a una processó que organitzà hi assistiren vint-i-cinc mil persones, cosa que mai no havia succeït a Barcelona. Si considerem el fet que Barcelona tenia aleshores trenta-cinc mil habitants podem comprendre l'abast del seu èxit.

2. Document núm. 2 de l'apèndix documental.

3. Documents núms. 3 i 4 de l'apèndix documental.

Un sentit idèntic tingué la seva predicació a Tarragona. El Consell municipal feia relació de la seva propera arribada en una sessió celebrada el 28 de gener del 1410; es va prendre l'acord de procurar tenir preparats els hospedatges corresponents per a tot el seu nombrós seguici. Les predicacions duraren nou dies i el Consell li concedí d'almoïna la quantitat de vint florins d'or d'Aragó. A més pagà les altres despeses que ocasionaren aquestes predicacions, entre les quals volem esmentar especialment les motivades per la construcció d'un embà a l'habitació destinada a Vicent Ferrer amb la finalitat de procurar-li un mínim de descans, puix que amb aquesta construcció s'obstaculitzava que la gent s'apropés al mestre. Tanta era la seva fama entre el poble que s'havien de prendre certes precaucions.

Com a fruit d'aquestes predicacions fins i tot es formularen unes ordenances, les quals havien de ser jurades cada any pels cònsols en la seva presa de possessió. Els cònsols es comprometien a no permetre la blasfèmia ni el joc, així com també quedaba prohibit donar ajuda als alcavots i a les dones públiques. Era una manera de preparar l'espiritualitat de la ciutat davant la propera arribada del papa.

Suposem les raons per les quals la vinguda del papa a Tarragona no fou immediata; una podria ser pel seu desig d'estar prop del rei Martí, del qual gaudí sempre el favor i l'ajuda. L'altra és perquè convenia estar prop del rei quan en aquells moments es discutia la seva successió, pel fet que Martí no tenia cap fill viu. Martí l'Humà havia constituït una comissió de deu doctors en dret per estudiar així, des del punt de vista jurídic, aquesta qüestió; la comissió la presidiria Benet XIII. La successió a la corona era de gran importància per a Benet XIII, ja que si el futur rei abandonava la seva causa tot s'hauria acabat per a ell. Així és que no ens ha d'estranyar ni gens ni mica aquesta voluntat del papa d'ésser contínuament al costat del monarca.

La mort d'aquest rei el dia 31 de maig del 1410 seria el motiu de la decisió de Benet XIII de traslladar-se a Tarragona per tal d'establir-hi la seva residència, encara que no sabem si en els plans del papa hi havia la intenció que aquest sojorn fos definitiu o només accidental. Llegim a les actes de la sessió del Consell celebrada el dia 11 de juny que el papa havia d'entrar a la ciutat al cap de pocs dies. Els capítols redactats per missèr Guillem Carbo-nell i les modificacions introduïdes pel Consell tarragoní havien estat acceptats per ambdues parts, però ara es volia concretar el fet de les posades que havien d'ocupar els acompanyants de Benet XIII.

Segurament hi havia problemes per tal d'aconseguir suficients i adequats albergs per al seguici pontifici; aquesta dificultat sorgia sempre que el rei o algun príncep passava per la ciutat, però aquest inconvenient s'agreujava pel fet que no es tractava d'uns quants dies sinó que la cosa es podia allargar bastant més, circumstància que dificultava la bona voluntat dels ciutadans per compartir les seves residències habituals. El Consell acordà que en primer lloc

els acompanyants del papa ocupessin preferentment els albergs dels preveres i de les dignitats eclesiàstiques, i si aquests no eren suficients que s'instal·lessin en els albergs lliures dels ciutadans, sempre que aquests donessin la seva conformitat i per les quantitats d'arrendament que fossin acordades per les dues parts. Amb la finalitat de solucionar possibles problemes produïts per aquest fet i amb amplis poders per concretar els lloguers corresponents, fou nomenada una comissió de quatre ciutadans: Bartomeu Sabater, Gabriel Pasqual, Bernardo Joya i Joan Cortals⁴.

Aquests quatre ciutadans s'havien de repartir la tasca de conèixer les disponibilitats d'albergs a cada barri de la ciutat. Aquest ofici rebia el nom d'aposenador i el Consell s'encarregava de nomenar-ne sempre que hi havia una necessitat de donar allotjament a un grup determinat de persones que passava per la ciutat. No serà fins a la dècada dels anys seixanta del segle xv que aquest ofici municipal quedarà establert d'una manera permanent.

Segons Fort i Cogul⁵ el papa passava per Valls, camí de Tarragona, el 27 de juny. Segurament que aquest mateix dia o un dels dos següents va fer la seva entrada solemne a la capital de l'arxidiòcesi, ja que a la sessió del Consell celebrada el dia 30 d'aquest mateix mes s'aprovaren les despeses que els cònsols havien fet per tal motiu i que pujaren la suma de 24 lliures, 3 sous i 4 diners. La festa organitzada pel Consell fou semblant a les que es feien l'ets primeres entrades a la ciutat dels reis o dels arquebisbes titulars: s'arranjaren els camins per on havia de passar la comitiva pontifícia, es posà jonc i rama pels carrers de la ciutat, s'abillaren alguns edificis, especialment el de la casa de la ciutat, i es formà una processó que s'inicià al portal dels Predicadors, on es col·locà un gran escut amb les armes de Benet XIII. El papa anava sota el pal·li que s'havia comprat expressament per a aquesta ocasió i li feien guàrdia uns ciutadans que agafaven unes cintes que sortien de la cavalcadura que muntava Benet XIII. Hi participaren els senyors més importants del Camp, entre ells els Requesens i els Montoliu, tots els tarragonins (51 d'ells portaven penonets pintats amb la insígnia pontifícia) i diverses colles de joglars que alegraven el curs de la marxa amb els seus instruments, cants i danses⁶.

La ciutat respirà una gran flaire de festa. Tots els comerços i els tallers restaren tancats a les seves activitats quotidianes i tot tipus de treball quedà prohibit; els ciutadans eren obligats a vestir-se amb les seves millors indumentàries i a assistir a tots els actes programats.

El Consell procurà tenir la ciutat ben proveïda de queviures i fins i tot concedí préstecs als carnisers perquè les seves taules estiguessin ben abasta-

4. Document núm. 5 de l'apèndix documental.

5. E. FORT I COGUL: *Benet XIII: el darrer papa d'Avinyó a Catalunya*, p. 30-32.

6. Document núm. 6 de l'apèndix documental.

des de carns. L'obsequi que la ciutat va fer al papa ens dóna una idea aproximada de la bona escorta que per aquest temps encara l'acompanyava. Aquest present consistí en cinc vedells, paons, oques, gallines i altra volateria que en total costà la important quantitat de 48 lliures i mitja⁷. Si traduïssim aquesta suma a dades actuals, suposaria mig milió de pessetes.

Aprofitant la seva estada a Tarragona el Consell volgué resoldre els molts conflictes que existien entre la ciutat i l'arquebisbe. Crec que aquesta qüestió serà un dels principals factors que més influenciarà en l'esperança de convertir la nostra ciutat en seu pontificia. Les contínues desavinences entre el Consell municipal, per un costat, i l'arquebisbe i la clerecia, per l'altre, havien estat motiu d'un gran nombre d'ambaixades a Avinyó amb la finalitat d'aconseguir la seva solució definitiva, en la qual cosa mai no s'havia reeixit. La presència física del papa a la nostra ciutat podia representar un desenllaçafortunat per a les pretensions municipals. A la sessió del Consell celebrada el dia 22 d'agost s'acordà presentar al papa una sèrie de peticions, cosa que no sabem per quins motius fou ajornada uns dies, ja que a la sessió del 26 de setembre el Consell es ratificà en aquesta idea i és aleshores quan es portà a la pràctica. Les peticions que s'adreçaren a Benet XIII foren les cinc següents:

Primera: Solucionar d'una manera definitiva la greu qüestió que suposava l'entrada del vi del senyor arquebisbe i de la clerecia a la ciutat, lliure del pagament de les impositcions, a les quals eren obligats tots els ciutadans.

La problemàtica del vi era un tema constant en tots els exercicis del consulat. Seria difícil trobar un any en el qual, d'una manera més o menys reiterativa, no se'n faci esment. La cosa no és de comprensió difícil si tenim en consideració que la impositció del vi representava un dels ingressos principals per a les arque municipals. Per altra part la ciutat passava per uns moments ben angoixosos quant a la seva economia, ja que cada any les despeses eren superiors als ingressos, cosa que suposava un creixement fort i continuat del deute públic.

Hem de pensar que tant l'arquebisbe com la clerecia eren, amb molt, els principals productors de vi, cosa que justifica encara més aquest palès interès del Consell en cobrar aquestes impositcions. El fet de no pagar-les suposava un doble frau: l'un era contra el bé comunal per uns possibles ingressos que no rebia, l'altre era contra els interessos dels particulars ja que el clergat podia vendre el vi en millors condicions econòmiques pel fet de no pagar els forts impostos que gravaven aquests productes.

Segona: Aconseguir una reducció del preu de les escripturacions, ja que resultaven molt carregoses tant per als ciutadans com per al mateix Consell.

7. Document núm. 7 de l'apèndix documental.

Les escriptories depenien directament de l'arquebisbe, malgrat que la majoria eren dirigides per ciutadans. Els notaris i escriptors eren funcionaris que cobraven el seu corresponent salari de part de les autoritats eclesiàstiques i tots els documents, tant privats com públics, s'havien de formalitzar a les dites oficines. Era un veritable monopoli senyorial i hi havia fixat un llistat de preus per cada tipus de document. Aquesta qüestió de la moderació dels preus era una obsessió constant del Consell municipal i la seva solució no s'assolirà fins a mitjans del segle XV, després de llargues i difícils negociacions i previ pagament d'una quantitat important de diners.

Tercera: Que es respectessin els privilegis que tenia la ciutat sobre l'actuació dels comissaris del rei dintre de la dita ciutat.

La defensa dels privilegis que la ciutat havia aconseguit dels diferents monarques i arquebisbes era una altra preocupació permanent de les autoritats municipals tarragonines, ja que amb massa freqüència aquestes prerrogatives no eren respectades. L'actuació dels comissaris reials era un fet sempre contrastat pel Consell, que sostenia que els únics que podien actuar judicialment a la ciutat eren els dos veguers, el reial i l'arquebisbe; qualsevol altra autoritat judicial no tenia cap tipus de jurisdicció sobre els ciutadans i, malgrat que l'afer dels comissaris era únicament de competència reial, el Consell volia que l'arquebisbe es posés incondicionalment al costat dels tarragonins per tal de defensar corporativament aquest problema difícil i sempre enutjós.

Quarta: Aconseguir la participació activa de la ciutat a les Corts i Parlaments Generals del Principat, cosa a la qual s'hi oposaven, d'una manera sistemàtica, els arquebisbes, ja que deien que eren ells els únics representants legals de la municipalitat.

Aquesta important qüestió era únicament problema de l'arquebisbe, ja que normalment el rei convocava la ciutat a totes les sessions de Corts. El Consell davant aquestes convocatòries sempre nomenava els seus síndics corresponents, els quals, en realitat, ja sabien, de bell antuvi, que serien vetats de participar-hi per part de l'arquebisbe. El Consell, conscient d'aquest refús inevitable, autoritzava prèviament els síndics per tal que presentessin a la sessió d'apertura la corresponent protesta pel greuge que rebien del senyor i pràcticament amb aquest testimoniatge s'acabava la participació ciutadana tarragonina a les Corts, ja que en el cas contrari hagués caigut sobre els síndics, cònsols i consellers l'excomunicació corresponent.

Cinquena: Obligar a tots els clergues que tinguessin béns patrimonials a que contribuïssin a les despeses de la ciutat⁸.

8. Documents núms. 8 i 9 de l'apèndix documental.

Una altra solució que el Consell pretenia per a la crítica situació econòmica municipal era la d'aconseguir que tant la clerecia com els homes de paratge paguessin els corresponents impostos pels béns patrimonials que tenien, com qualsevol altre ciutadà. A les sessions sempre es feia referència que als altres llocs del Principat s'havia assolit un desenllaç reeixit d'aquesta qüestió i que ambdós estaments contribuïen d'una manera efectiva al sosteniment de les despeses públiques. El cas tarragoní era més difícil pel fet que la ciutat era de la senyoria de l'església, i això suposava que la clerecia gaudia d'uns privilegis especials als quals no volia renunciar. Malgrat les consultes realitzades pel Consell i la bona intenció d'alguns prelats, aquest afer era quasi del tot inaccessible.

Molt es va treballar per aconseguir que aquestes peticions fossin admeses; hi treballaren en nom de la ciutat diferents doctors en lleis: Martí de Torres, Tomàs de Cotlliure, Joan Munyoç, Miquel de Navés i Berenguer Martí, aquest últim jurista de la ciutat. També donaren les seves opinions i consells els juristes Esteve de la Braella i Simó Salvador de la cort pontificia. Als comptes de la clauaria hi ha diferents partides de despeses sobre aquestes negociacions que pujaren un total de trenta-set lliures i set sous.

Malgrat aquest clar interès de la ciutat en buscar solució als greus problemes que l'afectaven, no es va aconseguir res i les coses continuaren de la mateixa manera. Podem afirmar que el màxim organisme municipal degué tenir un gran desencís en comprovar que no hi havia cap solució immediata en tots aquests afers. Confiava que el papa arranjarà totes les dificultats per les quals passava la ciutat, i entenia que l'avinentesa de l'estada pontificia era la millor possibilitat de reeixir en la seva empresa. La realitat era que hi havia massa interessos creats, cosa que dificultava en gran manera una resolució favorable.

No sols va ésser la nostra ciutat la que presentà peticions a Benet XIII, sinó que varen ésser moltes viles del Camp les que també les presentaren. Ens consta que Valls presentà una queixa contra el prior de la casa de Santa Maria del Lledó, Guillem Bruch, per la seva mala actuació i per les defraudacions que feia dels béns de la dita casa. Podem suposar que l'estada de Benet XIII a Tarragona fou aprofitada per tota la comarca per tal de solucionar els seus problemes.,

Però Benet XIII no romandria massa temps a Tarragona i, segons diu Fort i Cogul, sortí de la nostra ciutat el dia 6 de novembre camí a Saragossa⁹. Efectivament hem trobat un assentament de pagament de 23 sous, datat el dia 8 del mateix mes, per les despeses ocasionades pels cònsols que acompanya-

9. E. FORT I COGUL: *Idem*, p. 33.

ren el papa fins a la ciutat veïna de Reus. L'estada del papa a Tarragona havia durat quatre mesos i escaig.

Aquesta sortida del papa de Tarragona es va veure, a la nostra ciutat, com una cosa accidental i hom suposava que tornaria a establir aquí la seva cort pontifícia. Així veiem que a la sessió del Consell del dia 12 de juny de l'any 1411 es torna a parlar de la possible i propera arribada de Benet XIII a Tarragona. Jaume Ferrer¹⁰ havia estat l'encarregat de realitzar una ambaixada a Sant Mateu, on s'estatjava llavors el papa, amb la finalitat de demanar-li que volgués mudar la seva residència i la fixés de bell nou a Tarragona. L'ambaixador va tornar amb notícies afirmatives i per això el Consell nomenà una nova comissió per tal de preparar aquesta segona vinguda del papa. A més a més del tres cònsols, es nomenaren tres o quatre ciutadans amb la missió concreta de fer provisions suficients de blats, civades, palla, llenya i altres coses necessàries amb la finalitat que la ciutat estés ben proveïda quan arribés el papa i el seu acompanyament.

També s'acordà continuar amb les obres de la reparació de les muralles. Aquestes no estaven en condicions massa òptimes per a la defensa de la ciutat; des de feia molts anys no s'havia pogut realitzar una restauració a fons pel motiu de no disposar dels suficients cabals. Segurament que el papa havia posat com a condició de la seva vinguda poder disposar d'una bona seguretat personal, i per això es prengué l'acord de tirar endavant la dita obra. Un altre problema era l'abastament d'aigües, puix que la ciutat en aquell temps ja n'era deficitària; el Consell prengué l'acord de fer obres a la sènia del convent dels pares predicadors per tal d'aconseguir suficient aigua per a la construcció d'una nova font pública.

Una altra cosa necessària era la de procurar que les autoritats municipals restessin protocol·làriament a l'altura de les circumstàncies i es decidí concedir quinze lliures anuals a cada cònsol per tal que vestissin tots tres unes gralles iguals per fer així més honor a la ciutat¹¹. L'esforç que volia fer el Consell era considerable, però pensava que valia la pena de realitzar-lo si s'aconseguia definitivament la capitalitat pontifícia.

Malgrat tots aquests preparatius Benet XIII no decidí de tornar a Tarragona d'una manera immediata, però les esperances del Consell encara no s'exhauriren. Una nova temptativa es portarà a la pràctica l'any 1413. En una sessió celebrada el dia 7 de novembre, en assabentar-se els cònsols que Benet XIII volia sortir de Peníscola, es proposà i s'aprovà escriure cartes a Simó Salvador

10. A l'acta del Consell es diu que l'ambaixador fou Jaume Ferrer, però en els comptes de la claveria hi ha un assentament de dos florins pagats per una ambaixada que féu Berenguer Ferrer a Sant Mateu per portar uns capítols fets per la ciutat amb motiu d'una possible vinguda de Benet XIII a Tarragona.

11. Document núm. 10 de l'apèndix documental.

i Pere Malet, homes de la Conselleria pontifícia, per tal de fer-los saber: «que la ciutat que és de l'Esgleya n'aurà gran goig i li farà totes aquelles coses rahonables que porà, així com l'altra vegada féu»¹².

Hem de dir que la ciutat jugava sempre amb l'alternativa de ciutat de l'església i de ciutat reial segons més li convenia. En realitat el títol de ciutat reial es movia dins d'uns límits jurídics no massa clars ja que únicament havia estat així declarada pel Cerimoniós quan intentà sostreure tot poder polític als arquebisbes tarragonins.

Tampoc no va reeixir aquesta nova temptativa del Consell i Benet XIII no tornaria mai més a Tarragona. Hom podria preguntar quins motius tenien els regidors de la ciutat per mostrar aquest desmesurat interès perquè el papa s'establís aquí d'una manera definitiva, i encara més, hom es podria preguntar si aquest fet no suposaria encara més despeses per a la ciutat, que com ja hem dit estava en aquell temps en una situació econòmica ben angiososa, ja que cada anys que transcorria els deutes eren més quantiosos pel fet que cada exercici econòmic era deficitari.

Com ja hem apuntat i com a resum d'aquest estudi direm que els motius que varem moure el Consell a una tal actuació són els dos següents:

Primer: Si Tarragona esdevenia la capital d'una branca de la Cristianitat, això podia suposar un ressorgiment de la ciutat, no solament de la part espiritual i de prestigi, sinó també de la part material: més població i per consegüent més desenvolupament comercial i industrial.

Segon: La presència del papa disminuïria el poder que l'arquebisbe tenia damunt Tarragona. La ciutat veia en el papa l'acabament d'un vassallatge un xic arcaic segons les aspiracions del municipi.

L'intent de la ciutat acabà en fracàs, com ja hem vist, però no per això deixarà de lluitar i per uns altres camins procurarà, al llarg del segle xv, assolir una major independència enfront del poder senyorial.

12. Document núm. 11 de l'apèndix documental.

APÈNDIX DOCUMENTAL

1

1409, agost, 10, Tarragona.

— *El Consell nomena dos ambaixadors per anar a Barcelona amb la finalitat de signar els capítols fets amb motiu de la vinguda de Benet XIII a Tarragona.*

AHT: Acords Municipals. Concilium 1409-1411, 6 v. i 7 r.

(La missatgeria d'en Pere Romeu e d'en Barthomeu Çabater)

Com l'honrat micèr Guillem Carbonell, sacristà de Barçalona, clergue de la camba apostolical, haja scrit per sa letra als honrats cònsols, autuant de part del papa, que de continent trameten dos notables hòmens de la ciutat a Barçalona o lla on nostre senyor lo papa sia, per tractar, finir e fermar certs capítols sobre la sua venguda e estada que vol fer a Tarragona, segons en la letra lesta en consell largament és contengud, axí matex hic haja nova de la mort del rey de Sicília, per les quals coses se es justat consell e fer-hi las provisions necessàries, l'onrat Consell determenà e elegí a la missatgeria fahedora a nostre senyor lo papa e a sa cort los honrats en Pere Romeu e en Barthomeu Çabater, als quals e a cascun d'ells, in solidum, donen plen poder de fermar los capítols l'altre jorn donats per part de nostre senyor lo papa per micèr Guillem Carbonell sobre la venguda e estada en Terragona, segons les respostes ja fetes per part de la ciutat, les quals són ja ben vistes, atorguades, examinades e limades, tollent-los, spressament, tot poder de fer lo contrari, sinó axí e segons són donades e fetes e que ls sia feta letra de creença a nostre senyor lo papa, al senyor archabisbe e a micèr Guillem Carbonell e altres en açò necessàries, donant poder als cònsols de pagar salaris e messions necessàries.

2

1409, agost, 10, Tarragona.

— *El Consell nomena una comissió per a estudiar la vinguda de Benet XIII a Tarragona, i li dóna poder d'actuació per tal de preparar la ciutat amb dit motiu.*

AHT: Acords Municipals. Concilium 1409-1411, 7 r.

(Del papa i de l'aniversari del rei de Sicília)

Sobre l'acolliment i honor de nostre senyor lo papa com vendrà e serà ací e sobre tots e sengles actes que s'han a fer segons los capítols e respostes

e tots altres d'aquells emergents e incidents, e sobre l'aniversari e despeses que s'hauran a fer per la mort del senyor rey de Sicília, e elegiren los honrats cònsols e les honrats en Berenguer Martí, en Joan Salmonià, en Barthomeu Çabater, en Nicholauet Rochafort, en Pere Banastull, en Jacme Ferrer, en Johan Cortals, en Pere Gilabert, en Françoy Cerdà, botiguer. Los quals, o la major partida, hajen plen poder de totes les damunt dites coses, ample e suficient, sens retenció e excepció, donant plen poder als dits honrats cònsols de administrar en la missatgeria e totes les damunt dites coses e donar salaris e totes messions que hi sien necessàries, e de fer totes letres que sobre açò acordaran ésser fahedores, e si aquests VIII a blos honrats cònsols, o major part d'ells, ni volran més elegir, que ho pusquen fer.

3

1410, gener, 28, Tarragona.

— *Pere Romeu i Bartomeu Sabater demanen al Consell que els sigui satisfeta la seva ambaixada a Benet XIII.*

AHT: Acords Municipals. Concilium 1409-1411, 9 r.

(De la missatgeria d'en Pere Romeu e d'en Çabater)

Ítem com los honrats en Pere Romeu e en Barthomeu Çabater demanen que sien satisfets de la missatgeria que l'altre jorn feren a Barçalona sobre la venguda de nostre senyor lo papa qui.s deya que demà venir en aquesta ciutat, l'honrat Consell determenà que sien satisfets segons llur consciència e a coneixença dels XII damunt elets, e que los honrats cònsols ho facen pagar.

4

1410, febrer, 27, Tarragona.

— *Assentament de pagament de l'ambaixada que Pere Romeu, junt amb Bartomeu Sabater, va fer a Benet XIII.*

AHT: Claveria. Concilium 1409-1411, S/n.

En Simó d'Almenara, etc., dats e pagats a l'honrat en Pere Romeu, lo qual per l'onrat Consell fo elet en missatger, ensemps ab lo honrat en Berthomeu Çabater, per anar a nostre senyor lo papa qui havia fet scriure per

micèr Guillem Carbonell que hi fossen tramesos a Barchinona dos bons hòmens per tractar de la sua venguda que volia fer en aquesta ciutat, e lo qual és anat a la dita ciutat de Barchinona per la dita rahó e ha stat entre anar, venir, star, XII jorns, per los quals a volentat sua per aquells dotze ciutadans en açò e altres coses elets li són stats tatxats dotze florins, jassia que més li'n pertangués segons la carta de les missatgeries, mas ell, per honor de la ciutat, ha remès graciosament lo sobrepús, perquè dats-li los dits dotze florins. E recobrats d'ell ensemps ab lo present albarà de reebuda. De pagar açò havem poder per determinació de consell celebrat a XXVIII de gener proppassat. Scrit en Terragona XXVII de febrer l'any M CCCC dècimo.

5

1410, juny, 11, Tarragona.

— *El Consell anuncia la propera vinguda de Benet XIII a Tarragona i aprova unes normes sobre les posades que ha d'ocupar l'acompanyament del papa.*

AHT: Acords Municipals. Concilium 1410-1411, 9 v.

(De la venguda de nostre pare sant)

Sobre la venguda de nostre senyor lo papa Benet XIII qui deu breument entrar en la ciutat vinent de Barçalona, l'onrat Consell determenà e comanà als honrats cònsols que ells, ensemps ab los XII e aquells qui ls plaurà, vists los capítols e aquells qui s donaren l'any passat per micèr Guillem Carbonell e vistes les respostes que lavors hi foren fetes, segons aquelles e axí com delliberaran, responguen als dits capítols e fermen e facen ço que concordaran, perhò en lo fet de les posades que los honrats cònsols tenguen manera que la companya del papa sia col·locada en los alberchs de les dignitats e preveres, après en los alberchs que vaguen dels altres alberchs dels ciutadans, si de bon grat los volen leixar en tot o partida que s'avinguen ab ells. E ordenaren e assignaren en dar posades e taxar salaris o loguers en loch o cas on avenir no se'n puguén, los honrats en Barthomeu Çabater, en Gabriel Pasqual, en Bernardo Joya, en Johan Cortals.

1410, juliol, 1, Tarragona.

— *Assentament de les despeses fetes amb motiu de la vinguda de Benet XIII a Tarragona.*

AHT: Claveria. Concilium 1410-1411, S/n.

Compte de les messions fetes per la venguda de nostre senyor lo papa.

Ítem doní al pintor qui pintà los panonets, los quals eren LI a raó de VI diners per panó	1- 5- 6
Ítem doní a.n Baucells per pintar un senyal del papa, lo qual stà al portal de Preycadors	0- 2- 0
Ítem comprar cordes de laüt per los sonadors	0- 8- 0
Ítem doní a.n Tomàs Giner per loguer de la sua mula, la qual cavalcà en Gassió per serquar trompadors	0- 2-11
Ítem doní a n'Arnau de Miranda per anar a mossèn Luís de Requesens e a.n Montoliu per fer honor a la ciutat	0- 3- 0
Ítem doní a.n Ferrer que anà a la Selva e Alcover	0- 6- 0
Ítem doní a.n Forçor per lo seu mul, lo qual cavalcà lo senyor en Pere Gilabert	0- 2- 6
Ítem doní a.n Gasull per X alves de bordat per fer los panonets	1- 1- 9
Ítem doní a n'Antoni d'Avinyó per la rama e jonch	0-18- 0
Ítem doní al lancer per les astes, per XXVIII astes, a raó de V diners l'asta	0-12- 0
Ítem doní a.n Jacme Macip e a sos companyons, los quals tromparen	1-13- 0
Ítem a.n Gassió e sos companyons	1- 2- 0
Ítem doní a n'Arnautó de Miranda e sos companyons	0-13- 0
Ítem ha despès entre scombrar lo camí de Valls e rama	1- 5- 0
Ítem, despès lo jorn que lo papa entrà, en pa, en vi, en fruyta	0-10- 0
Ítem costà lo pali de rescat	5-10- 0
Ítem doní a.n Johan Ferrandiç per XV lliures e mitja de sera blancha a raó de II sous, VIII, fan	2-11- 3
Ítem doní a.n Bach per XXXVIII lliures de sera per les terces del papa, les quals serviren al Cor de Déu	3- 0- 6
Ítem doní a madona d'en Ramon Ortigues, per la beta del senyor papa, per VIII onzes a raó de VII sous l'onza	2-14- 0
Ítem costà un stoig per a la bandera, entre lo cuir e fer	0- 3- 0
Suma	24- 3- 4

En Pere Martí, etc., retenits-vos viginti quatuor libres, tres solidus, IIII or. diners, los quals havem bestrets e pagats de volentat e manament nostre en la vinguda, entrada e recepció de nostre senyor lo papa en la manera que.s conté en la present fulla de paper, per nós ben vista e regoneguda, certificant-los que vos mostrant lo present albarà en lo retament de vostres comptes, les dites XXIIII lliures, III sous, IIII diners, vos seran rebudes en compte; d'aquestes despeses havem poder per determinació de consell celebrat a XXX de juny l'any deiús scrit. Scrit en Terragona a III de juliol l'any M CCCC dècimo.

7

1410, agost, 22, Tarragona.

— *Assentament de pagament de l'import de l'obsequi que la ciutat féu a Benet XIII.*

AHT: Claveria. Concilium 1410-1411, S/n.

En Pere Martí, etc., dats e pagats a.n Francesch Audiats, missatgé del Consolat, quaranta-huyt lliures e X solidus barchinonensis, los quals de volentat e manament nostre ha bestretes e despeses en los V bedells, pahons, oques, polles e altre volateria de què per part de la ciutat és stat fet de present a nostre senyor lo papa, segons largament apar per menut en lo compte deiús scrit en aquest paper. E recobrats d'ell ensemps ab lo present albarà de reebuda. De pagar e administrar aquestes messions nos és stat donat poder per determinació de consell celebrat a XXII del present mes de agost any que deiús. Scrit en Terragona a XXII dies de agost any M CCCC dècimo.

8

1410, agost, 8, Tarragona.

— *El Consell aprovà de presentar una súplica a Benet XIII pel fet del vi de l'arquebisbe i per altres coses profitoses a la ciutat.*

AHT: Acords Municipals. Concilium 1410-1411, 14 r.

(Sobre lo vi e altres coses per supplicar lo papa)

Axí matex l'onrat Consell determenà que los honrats cònsols, ensemps ab aquells ciutadans que elegiran, se presenten a nostre senyor lo papa, per lo vi

que lo senyor archabisbe e lo Capítol meten e venen franch en la ciutat, e per açò e per tots altres fets profitosos a la ciutat li presenten totes supplicacions necessàries, perseguint los dits afers diligentment e deguda e que hi administren totes despeses que hi sien necessàries.

9

1410, setembre, 26, Tarragona.

— *El Consell aprovà presentar a Benet XIII unes suplicacions per aconseguir la solució de diferents problemes de la ciutat.*

AHT: Acords Municipals. Concilium 1410-1411, 16 r.

(De la supplicació del papa)

A la proposició dels honrats cònsols si presentaran la supplicació que han feta ordenar a nostre senyor lo papa, sobre lo fet de les scrivanies, dels comissaris, de les corts e de la mesa del vi, o si.n faran primerament fadigua al senyor archabisbe, l'onrat Consell determenà que la supplicació sia donada per los honrats cònsols a nostre senyor lo papa de present, ajustant-hi que los clergues sien forçats de contribuir ab la ciutat per los béns patrimonials, e que hi afigen tot ço que de bé sia a llur bona conexença e d'aquells qui.ls serà semblant. E per ço com tocha lo senyor archabisbe al qual ne feren fadigua si hic foc, que los cònsols li'n scriuen que.ls tingua per excusats, car açò han fet per la departença de nostre sant pare, offerint-li que en tant com toch a ell són prests e aparellats flixar tot ço que pusquen en reverència sua.

10

1411, juny, 12, Tarragona.

— *Acords del Consell per preparar la propera vinguda, per segona vegada, de Benet XIII a Tarragona.*

AHT: Acords Municipals. Concilium 1411-1412, 8.

(Sobre la venguda de nostre sant pare)

Com los honrats cònsols haguessen scrit a nostre senyor lo papa, qui és a Sent Matheu, que li plagués mudar la cort romana en aquesta ciutat, e sobre açò hi haguessen tramès l'honrat en Jachme Ferrer, lo qual havia portada letra de creença de nostre sant pare e per ço hagués feta relació

en consell, l'onrat Consell, oïda la relació del dit en Jachme Ferrer, determenà que los honrats cònsols, ensemps ab aquells III o IIII ciutadans, o més si ls serà semblant, que ells eligiran o conexeran que hi sien bons, tracten e ordenen totes aquelles coses que ls sia semblant, axí en provisions de blats, de civades, palles, lenyes e totes coses que sien necessàries a llur juy e bona conexença. E no res menys contínuament los murs se obren en tota part que sia necessari; e encara aquella part de mur enderrocada en dret l'alberch d'en Barthomeu Çabater e d'en Cabocí que sia tornada. En tant que de continent los cònsols facen declarar e determenar qui és tengud de fer aquella obra o qui hi deu contribuir ni quant, e determenat qui la deu fer o hi deu contribuir, que de continent que ho facen metre en execució tal com l'obra se faça.

(De la cima de predicadors)

Och encara, los cònsols tracten, acorden e procuren si l'aygua de la cima dels preycadors se poria traure en forma que se'n fes font e abeurador, si posible és, dins la ciutat o allà on venir puscha, e que ho facen reguonèxer de quina messió seria e si bastaria a tenir font e abeurador e assajen d'amprar clergues e lechs si s'i trobarà bona ajuda. Och encara, empetrar gràcies aquelles que sien útils e bones de nostre pare sant per ajuda de aquesta obra e de les altres necessàries, e si bon cap ha, que.s meta en obra.

(Del vestit dels cònsols)

E per ço que los cònsols vajan a honor de la ciutat e llur que als qui ara són e d'aquí avant seran, sien dades per lo clavari de present, e après cascuy any, en lo començament del regiment, a cascú XV lliures, de les quals se hagen a vestir honorablement tots de I drap e d'una color, en forma que les dites quinze lliures cascú hi haja esmerçar e més avant si necessari és.

11

1413, novembre, 7, Tarragona.

— *El Consell aprovà d'escriure a Benet XIII per demanar-li que traslladi la seva seu a Tarragona.*

AHT: Acords Municipals. Cincilium 1413-1414, 13 r.

(De la venguda qui.s diu del papa)

Ítem com se digua que nostre sant pare se vol mudar de Paníscola, l'onrat

Consell determenà que los cònsols scriven a micèr Simon Salvador e a micèr Pere Malet letres gracioses que si nostre senyor lo papa vol venir ací que la ciutat, que és de l'Esgleya, n'aurà gran goig e li farà totes aquelles coses rahunables que porà, axí com l'altra vegada féu.

BIBLIOGRAFIA

- CORTIELLA I ÒDENA, FRANCESC: *Una ciutat catalana a darreries de la Baixa Edat Mitjana: Tarragona*, Institut d'Estudis Tarraconenses «Ramon Berenguer IV», Tarragona, 1984.
- *Les lluites socials a Tarragona a la primera meitat del segle XV*, Col·lecció «Pau de les Postals», núm. 4, Indústries Gràfiques Gabriel Gibert, S. A., Tarragona, 1984.
- FORT I COGUL, EUFEMIÀ: *Benet XIII: el darrer papa d'Avinyó a Catalunya*, Dalmau Editor, Barcelona, 1965.